

Olasz és magyar földmunkásszövetkezetek

ELŐADTA SZABADOS MIHÁLY

Évszázadunk a szociális korszellem jegyében született. A szociális szükségletek lehető kielégítése, szociális egyenlőtlenségek kiküszöbölése, mint szükségszerű tünet, mint uralkodó irányzat jelentkezik évszázadunk mozgó irányeszméiben. Szociális előrehaladás szüksége, mint új szellem mozgatja, sőt igen sokszor irányítja az egyes társadalmak, nemzetek életét.

Az ugyanazon társadalmi, gazdasági érdekkörbe tartozó társadalmi rétegek már régtől fogva felismerték az együttműködés (kooperáció) szükségességét, eredményes és célravezető voltát. A legrégebb történelmi múltban felfedezhetjük az ilyen érdektársulást. De ha az újabb gazdasági történetet nézzük, azonnal láthatjuk a különböző gazdasági, kereskedő-, iparos- és munkás-érdekképviseleteket. Ha tovább vizsgáljuk a gazdasági történetet, úgy látjuk, hogy Magyarországon a munkás érdektársulás nem tekinthet vissza nagyobb múltra és jelentősebb eredményre. Okai ennek a magyarországi különleges gazdasági, szociális és munkásügyi viszonyok.

A munkásság eredményes érdekvédelmi szervezkedése rendszerint két egymással együttthaladó úton, két síkban és pedig gazdasági és politikai síkban folyik. A földmunkásság érdekképviseleteit ezen az alapon gazdasági és politikai érdekképviseletekre kellene felosztani. Ehelyett célravezetőbb, ha a földmunkásság érdekvédelmi szervezetét szabad társulású földmunkás szervezetekre, félhivatalos érdekképviseleti szervezetekre és hivatalos munkás érdekvédelmi intézkedésekre osztjuk.

Magyarországon nem fejlődhetek ki a szabad társuláson alapuló földmunkás érdekképviseleti szervezetek. Ilyen szervezetek: A szociáldemokrata irányzatú „Magyarországi Földmunkások Országos Szövetsége”, amely 13 vidéki fiókot tömörít a budapesti központba. Taglétszáma azonban igen minimális, alig másfélezer. A „Keresztény Szocialista Földmunkások és Földmivesek Országos Szövetsége”, amely a 35 vidéki fiókot tömörít budapesti központjában, taglétszáma ugyancsak alacsony, mintegy 5.000. Ezenkívül minden központ és központi irányítás nélkül az országban szétszórtan mintegy 50-60 földmunkásegylet létezik, amely azonban érdemleges működést nem fejt ki.

A félhivatalos földmunkás érdekképviseletként szerepelnek a községi-, járási-, vármegyei mezőgazdasági bizottságok, a vidéki mezőgazdasági kamarák és az Országos Mezőgazdasági Kamara, amelyek azonban nem különálló munkásérdekképviseletek, hanem a munkaadókkal közös érdekvédelmi szervezetek. Ezek a szervezetek eddig a földmunkások részére jelentősebb eredményeket elérni, sajnos, nem tudtak. Ennek oka azonban nem bennük keresendő.

A bennünket közelebről érdeklő földmunkásoknak (kubikusoknak), két különálló érdekvédelmi szervezete van, és pedig az 1935-ben létesített „Nemzeti Munka-

központ"-ban működő kubikos munkások szakosztálya és az Országos Központi Hitel-szövetkezetben működő földmunkás vállalkozó szövetkezetek. Meg kell még említeni az úgynevezett „Földmunka Iparosok, Vállalkozók Szövetkezetét"-t is, amely azonban jelentősebb működést eddig még nem igen fejtett ki.

Mielőtt a magyar földmunkás szövetkezetek ismertetésére rátérnék, röviden ismertetni kívánom az olasz munkavállaló szövetkezeteket, ami annál inkább érdekes, mert a magyar földmunkás szövetkezeteket ezek mintájára létesítették.

Olaszország egyik legsúlyosabb kérdése a munkáskérdés volt, mert Olaszország legnagyobb részének, de különösen a Pó völgyének munkásrétegeit igen régóta sújtotta a munkanélküliség. A munkások ezrei nem jutottak munkához, kereseti lehetőséghez, munkaerejük csak az év igen kis hányadában volt foglalkoztatva. Az olaszországi munkavállaló szövetkezetek munkaszerzés céljából alakultak. Az első napszámosszövetkezet 1883-ban Ravennában alakult. A munkanélküliség kiküszöbölése végett birtokot bérelt és annak gazdasági munkáit végeztette a szövetkezet tagjaival. Majd bekapcsolódtak a közmunkák végrehajtásába. Különösen olyan közmunkákat igyekeztek megszerezni, amelyek leginkább karos napszámosmunkából állottak. Lassan-lassan mindazon munkásgócokban megalakultak a munkavállaló szövetkezetek, amelyeket leginkább sújtott a munkanélküliség.

Később, amikor a szindikalista mozgalom az olasz munkásság körében is megindult, a munkavállaló szövetkezetek karöltve együtt dolgoztak a szindikalista mozgalommal, amely a munkások szövetkezeti szervezeteiben erős gazdasági támasztékot talált a munkások érdekvédelmi harcában. Az első évek tapasztalatai után a munkavállaló szövetkezetek nagyobb út-, csatornaépítéseket, öntözőcsatorna- és vasútépítést is vállaltak.

Az olasz munkavállaló szövetkezetek szervei: a közgyűlés, igazgatóság, felügyelőbizottság. Csak az a munkavállaló szövetkezet vállalhat közmunkát, amely, az e célra felállított, tartományi lajstromba beiratkozik.

Az olasz munkavállaló szövetkezet „nyílt” szövetkezet, illetőleg korlátlan számban vehet fel tagokat, mégis azzal a korlátozással, hogy csak annyi tagot vehet fel, amennyit foglalkoztatni is tud. Kezdetben ugyanis a szövetkezetek csak nagyon korlátozott számban vettek fel tagokat s nagy előszeretettel alkalmaztak nem szövetkezeti, kiegészítő munkásokat, mert így azoknak a munkabérpótlékát is a szövetkezet tényleges tagjai kapták meg. Ezt a visszaélést azonban a törvényhozás rövidesen megszüntette. A törvény értelmében kiegészítő munkásokat csak a legvégső esetben lehet felfogadni, amikor azt a munka sürgős befejezése miatt a munkaadó közhatóság megengedi. De ebben az esetben is a kiegészítő munkásokra eső munkabérpótlékot nem a szövetkezeti tagok kapják, hanem vagy a kiegészítő munkások, vagy ezt az összeget a szövetkezet tartalék-, vagy munkásjóléti alapjához csatolják. A kiegészítő munkásokat legelső sorban más szövetkezetek tagjaiból kell toborozni. Azoknak a száma nem lehet nagyobb a munkában dolgozó szövetkezeti tagokénál. Fizetésük nem lehet alacsonyabb, mint a hasonló minőségű szövetkezeti tagoké.

A munkavállaló szövetkezetek nem vállalhattak minden korlátozás nélkül közmunkákat. Az egymásután meghozott törvények bizonyos mértékben korlátozták a szövetkezet által felvállalható közmunkák összegét. Így az 1888. évi július 2-1 6.216 számú és az 1904. évi május 12-i 178. számú törvények kimondották, hogy a munka, vállaló szövetkezetek magántárgyalás, megegyezés útján csak 200.000 liráig terjedő

közmunkákat vállalhatnak. Az 1922-ik évi február 12-i 214. sz. törvényrendelet a munkavállaló szövetkezetekre versenytárgyaláson, vagy magántárgyaláson rábízható munkáknak legmagasabb összegét 1,000.000 lirában állapította meg.

A törvényben megállapított határon felüli összegű, közmunkákat a szövetkezetek úgy vállalhatták el, hogy szövetkezeti konzorciumokat létesítettek. A konzorciumokat, azok munkavállalásait épügy törvények szabályozzák, mint a munkavállaló szövetkezeteket. A törvényes rendelkezések szerint a konzorciumokat ugyanazok a kedvezmények megilletik, mint az egyes munkavállaló szövetkezeteket. Az egy tartományba tartozó munkavállaló szövetkezetek rendszerint egy konzorciumba tömörültek, hogy így az ugyanazon tartományban levő munkavállaló szövetkezeteknek meglegyen a jogsultságuk a nagyobb közmunkák vállalására is. A szövetkezeti konzorcium tehát a szövetkezeti fejlődés bizonyos foka után a továbbfejlődés biztosítására szolgált. A szövetkezeti konzorciumok létesítését az 1909. évi 422. sz. törvény engedte meg, szabályozta létesítésüket és működésüket. A következő törvényhozási lépés az 1911. évi február 12-i 278. sz. törvény volt, amely még jobban fegyelmezte a közmunkák elvállalására bocsájtható munkavállaló szövetkezetek létesítését, működését és bevezette a szövetkezetek feletti ellenőrzést s felügyeletet a gazdasági minisztérium révén, új szabályokat írt elő a közmunkálatoknak a szövetkezetek részére való átengedésénél és a szövetkezetek és konzorciumok létesítésénél. Ezek a törvényes rendelkezések nyilvánvalóan a munkavállaló szövetkezetek beszerzésének tökéletesítését célozták, hogy a szövetkezeteket még alkalmasabbakká tegyék a közmunkák elvállalására és végrehajtására.

A konzorciumok teljes autonómiának örvendettek, mégis a kormány a konzorciumok működésében korlátozó felügyeletet gyakorol. A felügyelet nem csupán a törvények és rendeletek, hanem az alapszabályok megtartására is kiterjed. A rendes felügyeletet a munkaügyi minisztérium a társmisztériumokkal egyetértően gyakorolja s ha a konzorciumok működésében rendellenességeket tapasztal, többszöri megintés után a konzorcium felszámolását is elrendelheti. Az első munkavállaló szövetkezeti konzorcium az olasz munkásság főfészkeében, Reggio-Emiliában alakult egy vasútépítésre és annak karbantartására.

A munkavállaló szövetkezetek konzorciumai legelső sorban a következő ténykedést fejtették ki: A nagyobb munkákat elvállalták és azokat vagy maguk végrehajtották vagy kiosztották a konzorciumi tagszövetkezetek között, – a tagszövetkezetek részére magasabb műszaki és ügyviteli vezetést biztosítottak, – a tagszövetkezeteket támogatták a számvitelben, – a tagszövetkezetek pénzügyi kérdéseit megtárgyalták.

Az 1919. évi február 6-i 107. sz. törvény a szövetkezeti konzorciumnak juttatható közmunkák, közszállítások legmagasabb értékhatárát 5,000.000 lirában állapította meg, azzal azonban, hogy esetleg még ezen a határon túl is vállalhatnak kivételesen közmunkát. A szövetkezeti konzorciumoknak a közmunkák felvállalásába való bekapcsolása után csaknem minden tartományban megalakultak a konzorciumok, amelyek az 1920-as években már a legtökéletesebb technikai felszerelésekkel, villamos elevátorokkal, hatalmas kotrógépekkel, teherszállító gépkocsikkal, csillékkal rendelkeztek. Ezekkel pótolták a régi nehéz kubikos talicskákat.

Olaszországban az állami, törvényhatósági, városi, községi s egyéb közmunkákat nyilvános versenytárgyaláson, vagy zárt versenytárgyalásokon, illetőleg magántárgyaláson adják vállalatba a munkáltató közhatóságok. A nyilvános versenytárgyaláson

mindenki részt vehet, aki az előírásoknak egyébként megfelel. A munkát nyilvános ülésben a legjobb ajánlattevőnek ítélik oda. Ez alól a szabály alól vannak kivételek. Pl. az összes állami munkálatok magántárgyalás alapján is vállalatba adhatók.

Az olasz és magyar versenytárgyalás között lényegbevágó eltérés van. Olaszországban ugyanis a munkaadó közhatóság már előre megállapítja azt az árat, amely mellett a munkát kiadja vállalatba, de megállapítja az árengedmény maximumát és minimumát is, amelynek határain belül a legjobb ajánlattevőnek adják a munkát vállalatba. Ha az első és második versenytárgyalás is eredménytelenül végződik, a közhatóság a munkát zárt versenytárgyaláson, vagy magántárgyaláson kiadhatja. A zárt versenytárgyaláson csak azok vesznek részt, akiket a munkaadó közhatóság alkalmasnak tart a munka elvégzésére. Magántárgyaláson pedig csak egy vállalkozóval tárgyal a közhatóság, akinek a munkát vállalatba akarja adni. A versenytárgyaláson részt vevő munkavállaló szövetkezetek óvadékot nem kötelesek letenni, az óvadékot a munka végrehajtása közben az egyes részletfizetések összegéből 5% levonásával eszközlik a munkaadók. Ezenkívül illetékkedvezményben is részesülnek.

Az 1911. évi 278. számú törvény megadta a közhatóságoknak a lehetőséget, hogy közmunkákat szövetkezeteknek vállalatba adjanak. Nem mondta ki azonban a törvény azt, hogy a közhatóságok tartoznak a közmunkákat a szövetkezeteknek kiadni, hanem csak azt, hogy kiadhatják. A közmunkákhoz a szövetkezetek rendszerint politikai nyomás révén juthattak, vagy az esetben, ha a munkáltató közhatóság jóakarattal viseltetett a munkavállaló szövetkezetek iránt. Tény azonban, hogy az olasz kormány a munkavállaló szövetkezeteknek, megerősítésük céljából igen sok közmunkát, adott versenytárgyalás nélkül, megegyezés alapján, sőt gyakran jóakarattal könnyítésekkel. A munkavállaló szövetkezeteknek a leghatározottabb formában tilos a rájuk bízott közmunkákat alvállalatba adni.

A hazai sikerektől felbuzdulva, a nagyobb és erősebb olasz munkavállaló szövetkezeti konzorciumok működésüket áthelyezték külföldre is, hogy így elhelyezzék, munkához juttassák az olaszországi felesleges munkaerőt. A külföldön dolgozó konzorcium biztosíték volt a szövetkezeti tagmunkások előtt arra, hogy saját szövetkezetük vezetése alatt maradtak, amely őket minden külföldi kizsákmányolástól megvédte. Minthogy a munkavállaló szövetkezetek főfoglalkoztatói az állam, a tartomány, a városok, az állam által támogatott közintézmények, így a szövetkezetek részére a munka felvállalásának problémája tisztán és kizárólagosan politikai természetűnek nyilvánult. Csupán politikai eszközökkel, közbenjárással is elnyerték a szövetkezetek a közmunkákat s ki tudták szorítani a közvetítő vállalkozókat és magánvállalkozókat, akik addig maguk élvezték a közmunkák végrehajtásának összes hasznait a munkások nagy kárára, A szocialista munkavállaló szövetkezeteknek akkor volt bőségesen munkájuk, amikor szocialista politikai éra volt, a néppárti szövetkezeteknek akkor, amikor a néppárttól függött a politikai mérleg és végül a fascista szövetkezeteknek a fascizmus alatt.

A munkavállaló szövetkezés egyik súlyos problémája a tőke, illetőleg a hitel kérdése. A szövetkezet tőkéje az üzletrésztőkéből és a tartalékalapból áll. A szövetkezetnek ily alapon rendelkezésre álló tőke összege azonban a munkavállalásokhoz, különösen a nagyobb munkák felvállalásához, rendszerint nem elég. A munkavállaló szövetkezet tehát hitel igénybevételére szorul, ami a súlyos kamatterhek miatt nagyon nehezíti a munkavállalás eredményességét. Az olasz munkavállaló szövetkezeteknek js egyik gyenge oldala volt a hitel kérdése. Ezért az olasz állam jelentős mértékben

segítségére jött a hitelre rászoruló munkavállaló szövetkezeteknek. 1914-ben az olasz állam alapította a Szövetkezeti Nemzeti Hitelintézetet, amelyet az ország legnagyobb bankjai támogattak. 1930. körül 300 millió lirát felülmúló tőkével rendelkezett ez az intézet, amiből az államé 235 millió lira. De súlyos támogatásban részesítette a fascista kormányzat is a munkavállaló szövetkezeteket a „Munka és Szövetkezés Bankja”-nál adott hitelnyújtással, amely bank egyenesen a szövetkezetek hitelezésére alakult. De magánhitelintézetek is támogatták a munkavállaló szövetkezeteket. Sok-sok millió lira hitel nyújtásával.

A munkavállaló szövetkezetek hitelének folyósítását az állam az 1909. évi 422. számú törvény által a fizetési utalványoknak a hitelnyújtó pénzügyi intézet részére való engedélyezésével szabályozta.

Az olasz munkavállaló szövetkezetek részére a hitelezésnek 3 formája volt: Közvetlen hitel, amikor a hitelintézet meghatározott lejáratú váltóra (3-6 hónapra) hitelt ad a szövetkezetnek – előleg, amikor a szövetkezet a hitelező bankhoz utalja a váltókat, amelyeket a munka kifizetés előtt a munkaadó szolgálatát és a bank kifizeti annak ellenértékét, – folyószámlahitel nyitása.

Az előbb jelzett fizetési utalványok a munkavállaló szövetkezetekről szóló törvény értelmében az engedmény összegek eléréséig sem zárolásnak, sem zálogosításnak alá nem vethetők. A hiteleknek ez a formája nem csupán biztosítja a hitelintézetnek, hogy a szövetkezet rendszeresen fizessen a munka előrehaladásának arányában a vállalati összeg 9/10-ét, de egyszersmind hasznos az adós szövetkezetekre is. A szövetkezet nem vonhatja el az így befolyt összeget más kezdeményezésekre. Az előlegeknek elégnek kell lenni a munkák végrehajtására. A hitelnek ez a formája a közhatalóságok által végeztetett közmunkák végrehajtására szolgált. A magánosok által végeztetett munkáknál erre a hitelre szükség nem volt, mivel azok a tényleg elvégzett munkákat azonnal, számla szerint fizették. Azoknak a munkavállaló szövetkezeteknek voltak jó gazdasági eredményei, amelyek szövetkezeti fegyellemmel alakultak s amelyeket rátermett s szövetkezeti hittel bíró egyének irányítottak. A jobb szövetkezeteknek sikerült jelentékeny tőkét összehozni, másoknak szerényebbet.

A szövetkezetek által végrehajtott munkák, amelyek az utóbbi években mind nagyobbak voltak, általában osztatlan megelégedést érdemltek ki a munkáltató közhatalóságok részéről. A munkavállaló szövetkezetekben nem fordultak elő azok a csalások, amelyek oly gyakran előfordultak a magánvállalkozók által végrehajtott munkák és a beépített anyagok tekintetében. Az olasz munkavállaló szövetkezetek is mindig azon voltak, hogy az általuk végzett munkával a munkáltató legyen megelégedve s nem nézték annyira a munkának jövedelmezőségét. Ezzel lehet megmagyarázni a szerény gazdasági eredményeket, amelyeket az olasz munkavállaló szövetkezetek a végrehajtott nagy munkálatok tömegéhez képest elértek. A fascizmus előtt igen sok sztrájk és más, a munkásmozgalmakkal kapcsolatos s az államnak felbecsülhetetlen károkat okozó baj elkerülhető lett volna Olaszországban, ha a nagy közmunkák elvállalását mindig a munkavállaló szövetkezetekre bízta volna. A munkavállaló szövetkezetek működésükkel kiküszöbölték mindazokat a csalásokat, amelyek azelőtt a magánvállalkozás terén oly gyakoriak voltak, mert a szövetkezeti vállalkozásnál, szemben a magánvállalkozással, nem a minden áron való haszonhajsza az első cél. A szövetkezeti vállalkozás haszna ugyanis részben munkabérből, illetőleg jutalék címén a szövetkezeti tagoké, nagyobb hányadában pedig a szövetkezeté, mint a szövetkezeti munkások-

összességéé. A haszonnak a szövetkezet tulajdonában levő nagyobb hányadát részben üzleti forgótőkére, részben üzletrésztőkére és részben a szociális célokat szolgáló alapokra osztják fel. A szociális alapokra befolyt összeget a szövetkezeti tagok támogatására, segélyezésére, nevelő hatású intézmények, kézműipari iskolák létesítésére, üdültetésre stb. fordították.

A fascista Nagy Tanács 1925. októberi ülésében elhatározta a szövetkezeti mozgalomnak a fascio jelvénye alatti egyesítését. A fascista szövetkezeti központ (Ente Nazionale della Cooperazione) egyesíti ma Olaszország valamennyi szövetkezetét, pl. már az 1927. évben 1.276 munkavállaló szövetkezet tartozott a központ kötelékébe. Ezek a szövetkezetek ebben az évben 370 millió lira értékű munkát végeztek. A fascista szövetkezeti központ bevezette a vidéki szövetkezetek kötelező időszakos ellenőrzését, amely ellenőrzés a szövetkezeteket szükség szerint reorganizálta. De ez a szövetkezeti központ is igen gyakran és hathatósan közben jár a munkaadó minisztériumokban és közhatóságoknál a munkavállaló szövetkezetek munkával való ellátása érdekében. Mindezekből láthatjuk, hogy Olaszország gazdasági életében a munkavállaló szövetkezetek létezésüktől kezdve állandóan fokozódó nagy hivatást töltöttek be s igen nagy szociális és gazdasági segítséget nyújtottak a bennük tömörült munkásság részére.

A magyarországi földmunkás szövetkezetek ismertetése előtt röviden ismertetni kell a kubikos munkásság kérdését. A kubikos munkásság a múlt évszázad második felében végrehajtott nagy vízszabályozási-, gát-, út- és vasútépítési munkálatoknál alakult ki a mezőgazdasági munkásság köréből. Ez az értékes munkásréteg munkát és jó kereseti lehetőséget talált azonban az ország határán túl, sőt a tengeren túl is. A kubikosok legnagyobb része nem szakadt el a mezőgazdasági munkától, mert csaknem mind végez évről-évre aratási, cséplési munkát. Közülük soknak van kis darab földje, szőlője. Ha kubikos munkát végeznek, tulajdonképpen ipari munkásoknak kellene őket tekinteni. A kubikosok csaknem hiány nélkül a csonka ország határán belül maradtak, ami helyzetüket még inkább súlyosbította.

Az 1930. évi népszámlálás 9.176 kubikost talált az országban. A földmunkás vállalkozó szövetkezetek gyakorlati tapasztalatokon alapuló becslése szerint azonban az országban mintegy 30-35.000 kereső kubikos munkás él, akiknek száma a mezőgazdasági munkából megélni nem tudó falusi munkások köréből állandóan nő.

A háború előtt a kubikosoknak nem volt semmiféle érdekvédelmi szervezetük. A kubikos munkákat bandákba tömörülve, az ú. n. bandagazdák vezetése alatt vállalták és végezték, csaknem teljes mértékben kiszolgáltatva a magánvállalkozóknak. Ezen a helyzeten feltétlenül változtatni kellett. Az embereket egymáshoz kapcsoló és a társadalmi osztályokat egymásra utaló világháború, a nagy gazdasági és szellemi összeomlás után a kormány megértette az idők szavát s ezért törvényhozás útján igyekezett a világháború folytán még válságosabb helyzetbe került szintiszta magyar földmunkás (kubikos) nép részére segítséget nyújtani.

A kormány szükségét látta, hogy a trianoni békediktátum folytán a belföldi és külföldi munkaalkalmak nagyobb részétől elesett földmunkásnépet gazdasági, társadalmi érdekeik védelmére az 1920: XXX. törvénycikk alapján az Országos Központi Hitelszövetkezet kötelékében, a megsegítendő munkásnép gazdasági és szociális elesettségére való tekintettel, állami és társadalmi segítséssel alátámasztott önszegélyre felépített földmunkás vállalkozó szövetkezetekbe tömörítse. Ennek a gazdasági és tár-

sadalmi munkás érdekképviselőnek a szükségessége már régóta fennállott, mert az egyenlő értékű két termelési tényező közül a tőke birtokosainak kisebb s így érdek-kapcsolatba könnyebben hozható számánál fogva, emberemlékezet óta egységesen szervezve van, míg a másik, talán inkább értékes, emberi munka szervezetlenül, széttagoltan préda tárgya volt nálunk is, a múltban kialakult liberális szellemű magán-vállalkozói rendszer részére.

A csaknem egyidőben világhódító útra induló két eszmeáramlat: a szocializmus és kooperatizmus igyekszik külön-külön, mindegyik a maga útján és eszközeivel a két termelési tényezőt, a tőkét és a munkát a maga helyére állítva a közgazdasági érték-termelésbe bekapcsolni. Ma már azonban tisztán láthatjuk, hogy a szocializmus egyoldalú anyagi értékelméletével, a nyers erőszakra alapozott, etikátlan rendszerével a tőke és munka adáz harcát közmegnyugvásra eddig megoldani nem tudta. Ennek a megoldására vezet a szövetkezés, mely a benne rejlő eszmei tartalomnál fogva az érdekelt társadalmi réteget közönyéből felrázza, az önző, hasznot hajszólo tőkét megtor-pantja s a másik termelő tényezővel – az emberi munkával – szemben fennálló kötelességeire mutat. A szövetkezés a kapitalizmus egészségtelen kinövéseit letöri, a munkást figyelmezteti természetes, igazságos és méltányos jogaira, amelyeket önerejéből, közös kölcsönös együttműködéssel, a köz egyetemes érdekeinek állandó szemelőtt tartásával s a krisztusi felebaráti szeretet gyakorlati megvalósításával a szövetkezés útján érhet el.

A magyar szövetkezés egyik legújabb ágának, a földmunkások vállalkozó szövetkezetének célja tehát igen sokoldalú, széles kiterjedésű s annak megvalósítása a köz egyetemes érdekeit van hivatva szolgálni. Kitűzött célja az, hogy a földmunkások szövetkezetbe tömörítésével munkaerejüknek az államilag és társadalmilag támogatott önszegély kihasználásával, őket kedvezőbb anyagi körülmények közé juttatva, szövetkezetük által maguk is vállalkozókká lehessenek és ezáltal nemcsak tisztességes kereset-hez, hanem megengedett vállalkozói nyereséghez, munkabérpótlékhoz is juthassanak. A földmunkás szövetkezetek üzletköre: mindennemű föld-, mező- és erdőgazdasági munkák, út-, vasút-, csatorna- és vízepítés, vízszabályozások, lecsapolások, műtárgyak létesítése, építmények emelése, homok-, agyag- és kavicsbányák, valamint tőzegtelepek kitermelése, vályog- és téglakészítés, vasúti és hajózási áruk be- és kirakása, árufuvarozás, valamint a felsorolt munkákkal kapcsolatos szállítás és fuvarozási munkák, föld-bérletek és otthonok létesítése.

A földmunkásszövetkezetek az üzletkörükbe vágó munkákat mérnökök vezetése alatt végzik. Kiseb értékű helyi munkákat az egyes vidéki szövetkezetek, a nagyobb munkákat pedig helyettük, nevükben és részükre központjuk vállalja és hajtja végre, a vidéki szövetkezetek közreműködésével, illetőleg tagjai igénybevételével.

A vidéki földmunkásszövetkezetek árajánlataikat, munka- és üzemterveiket még azoknak a munkaadóhoz való benyújtása előtt felülvizsgálás és jóváhagyás végett a központnak bemutatni tartoznak. Ez a rendelkezés a vidéki szövetkezetet az esetleges kockázatos vállalkozástól kívánja megóvni. A vidéki földmunkásszövetkezet árajánlati kalkulációjának elkészítésében a központ szakközegeivel szükség szerint segítkezik. Amennyiben a vidéki földmunkásszövetkezetnek a munka elvállalásához és végrehajtásához megfelelő forgótőke rendelkezésére nem állana, úgy azt a földmunkásszövetkezeti központ rendszerint kamatmentesen rendelkezésére bocsájtja.

A szövetkezet tagjai mező-, erdőgazdasági és földmunkások (kubikosok), továbbá kordélyosok, fuvarosok, jogi személyek. A szövetkezetnek korlátlan számban lehetnek

tagjai. Minden szövetkezeti tag legalább 1 drb 20 P-s üzletrészt tartozik jegyezni és azt, esetleg részletekben, megfizetni. A tag a szövetkezet kötelezettségeiért saját üzletrészei névértékének ötszörös összege erejéig felelős. Minden tagnak egy szavazati joga van. A szövetkezeti tagnak igénye van a munkában való részvételle, a befizetett üzletrészei után az évi nyereségből ráeső osztalékra, ami azonban 5%-ot meg nem haladhat és munkabérpótlékra. Munkábaosztásnál egyik tag sem részesíthető előnyben a másik kárára. A szövetkezet, amennyiben elegendő szövetkezeti tag munkára nem jelentkezik, nem tagokat is munkába állíthat, a foglalkoztatott szövetkezeti tagok egyötödének arányában.

A vidéki földmunkásszövetkezetek az OKH tagjai, amely felettük felügyeletet és ellenőrzést gyakorol s a szövetkezet érdekében intézkedési joga van, ami a szövetkezet vezetőségének felfüggesztésére és a szövetkezet felszámolására is kiterjedhet. A szövetkezet szervei: a közgyűlés, az igazgatóság és felügyelőbizottság.

Az ismertetett nagy horderejű célkitűzésnek gyakorlati megvalósítására – mindenki előtt nyilvánvalónak látszik – bizonyára nem lesz elég, különösen az első időkben, az egyszerű munkás emberek munkaerejének tömörítése. Ezért a magyar törvényhozás az 1923: XI. törvénycikkkel a magyar szövetkezeti mozgalom új hajtásának, a teljesen ismeretlen, töretlen, szövetkezeti utakon haladó földmunkás vállalkozó szövetkezeteknek segítségére siet. Az 1923: XI. törvénycikk az önszegély elve alapján alakult földmunkás szövetkezeteket állami, közhatósági és társadalmi segélyben részesíti. Nem adott ezzel az államhatalom a magyarság egyik erőforrásának, a földmunkás népnek különösebb – a tőke érdekképviseletek által oly sokszor támadási felületül használt – előnyöket vagy jogosítványokat, csupán törvényes elismerésben részesítette azokat – az erőforrásokat, értékeket és emberi jogosítványokat, amelyeket a magyar földmunkás nép munkájával, erkölcsi, szellemi s népfaji értékállományával régóta kiérdemelt.

Az OKH kötelékében működő földmunkás szövetkezetek az 1923: XI. törvénycikk értelmében a következő állami támogatásban részesülnek: a szövetkezetek alapításával és megszervezésével, valamint azok berendezésével járó költségek fedezésére segély, meghatározott időn belül visszatérítendő kamatmentes üzleti forgótőkére, munkaeszközök beszerzésére és munkások elhelyezésére szükséges férőhelyek (barakkok) felállítására szükséges kölcsön nyújtása, állami szakközvegeknek államköltségen, valamint állami munkaeszközöknek kölcsönképen a szövetkezet céljaira való átengedése, távolabbi vidékeken való munkavállalás esetén a szövetkezeti tagok utazási és munkaeszközök szállítási költségeinek előlegezése.

A közmunkák elvállalásánál a következő előnyöket élvezik: a szövetkezetek a közmunkák nyilvános versenytárgyalásain minden bánatpénz vagy biztosíték letétele nélkül résztvehetnek és ajánlatot tehetnek, a vállalkozói óvadék képzésére azonban a szövetkezetek a munkabérek egyrészének visszatartásával kötelezhetőek; formahibák miatt a szövetkezetek árajánlatai nem mellőzhetőek; egyenlő ajánlat esetén a közmunkák versenytárgyalásain a szövetkezetek előnyben részesülnek.

Ha az árajánlatok közötti különbözet 10 (tíz) %-nál nem nagyobb, a közmunkák elvégzésével a legkedvezőbb árajánlatok alapján a földmunkás szövetkezetek bizhatók meg. A földmunkásszövetkezetek legfelsőbb felügyeletét a földművelésügyi miniszter gyakorolja.

Az első földmunkás vállalkozó szövetkezet 1922-ben alakult meg Csongrádon. Ma már 17 hosszú, küzdelemteljes esztendőre tekint vissza a magyar földmunkásszövet-

kezeti mozgalom. Hogy mennyi lelkesedés, fáradság, csalódás, újabb és újabb erőfeszítés, mennyi harc, kilincselés, buzdítás, lelkesítés, de mennyi gáncsvetés, támadás, meg nem érdemelt mellőzés, keserűség, közöny, nemtörődömség kísérte az elmúlt 17 év alatt a földmunkásszövetkezeti mozgalmat és azok úttörőit, arról fogalmat alkotni nem lehet. Az elmúlt 17 év a magyar földmunkásszövetkezeti mozgalom szabadságharca, az eszme harca volt, a magyar társadalmi és gazdasági élet közönye, nemtörődömsége, sőt ellenséges érzülete ellen. A harc sikeres volt, az ellenséges érzület, a közöny jégpáncélja többé-kevésbé megtört s a jövőben munkát, fáradtságot nem kiméivé kiépíthetjük a magyar földmunkásnép teljes szövetkezeti érdekképviseleti szervezetét, a keresztény, nemzeti egyetemes érdekeket szolgáló földmunkásszövetkezeti mozgalmat.

Hogy a magyar földmunkásszövetkezeti mozgalom 17 éves működési területét nagy vonásokban láthassuk, ismertetendő anyagunkat három csoportba kell osztanunk: szövetkezet-szervezési és propaganda munkára, a szövetkezetek gazdasági működésére és szociális munkálkodására.

Ezidőszerint 14 földmunkás vállalkozó szövetkezet van, amelynek zöme a Tisza-vidékre esik. Két szövetkezet 1-1 vármegyére kiterjedő hatállyal alakult. A földmunkásszövetkezetek központi szervezete, amely az OKH kebelén belül Budapesten működik, a szövetkezetek nevében és részére elvállalja s azok bevonásával végzi a nagyobb munkálatokat. A földmunkásszövetkezeti mozgalom a földmunkásnép körében a legnagyobb megértésre és támogatásra talál, mindenütt önzetlen lelkesedéssel és várakozással vannak érdekképviseleti szervük eredményes munkálkodása iránt. Ennek tulajdonítható, hogy csonka országunk 30-35.000 kubikos munkása közül ma már körülbelül 7.000, tehát egyötöde sorakozik a földmunkásszövetkezetek zászlaja alá. Sokan kérdezhetnék, miért nem tömörítjük szövetkezetbe a többi, valamennyi kubikost? Erre azt válaszolhatjuk, hogy annak megvalósítása nem a munkásságon, de nem is a munkásszövetkezeti központon múlott, hanem a háború utáni és a gazdasági válság alatti szűkös közmunkaügyi viszonyokon. Az ország földmunkáslakta vidékeiről mintegy 80 helyről kérték a munkások érdekeik megvédésére a földmunkás vállalkozó szövetkezet megalakítását. Ámde a kérelem teljesítése elől a mai munkanélküli világban ki kell térnünk, mert ha a szövetkezetbe tömörített munkásokat foglalkoztatni nem tudjuk, azzal csak a szövetkezeti mozgalomnak ártunk. Nem akarunk papiros-szövetkezeteket, hanem valóban működő s a munkásokat foglalkoztatni tudó szövetkezeteket.

A szervezési és propaganda munka szolgálatában áll a munkás szövetkezés hivatalos lapja, a „Magyar Munkás”, a szövetkezeti, szociális és munkáskérdéssel kapcsolatban eddig megjelent 17 tanulmány, szövetkezeti filmek, az időközönként tartani szokott földmunkásszövetkezeti kongresszus és az az állandó és élénk kapcsolat, ami az egyes vidéki szövetkezetek s a központ között fennáll. De szövetkezeti szervezési és propaganda célt szolgál a saját szövetkezeti otthon, a szövetkezeti székház. A szövetkezeti eszmének templomra volt szüksége, ahonnan kisugározzék a szövetkezeti eszme tartalma, a közös együvértartozás, az egy család lelket-megnyugtató tudata. Ezt a családi tűzhelyet adja a szövetkezeti székház. Ma már 14 földmunkásszövetkezetünk közül tiznek van saját tehermentes szövetkezeti otthona, amit mintegy 82,000 pengő értékben a szövetkezeti vállalkozások tiszta hasznából vásároltak.

A szövetkezeti mozgalom gazdasági és szociális működése a legszorosabb kapcsolatban van egymással, de magával a szövetkezet eszmei tartalmával is. A szövetkezés jólfelfogott alapelgondolásában s annak gyakorlati megnyilvánulásában mind a kettő

egyformán fontos. Egyik sem előzheti a másikat, mégis a helyes és kipróbált alapelv az legyen, hogy a szövetkezet szociális működésének a gazdasági eredményesség függvényének kell lennie. Mikor a szövetkezet gazdasági eredményességén fáradozunk, akkor egyszersmind a szövetkezeti tagok szociális helyzetének megjavításán is munkálkodunk. Az elért gazdasági eredményeket nem szabad s nem lehet csupán rideg statisztikai adatokon keresztül szemlélni, bár azok az adott viszonyokhoz képest kielégítőek, hanem mindig azt kell legelsősorban szemelőtt tartani, hogy ami eredményt bármely téren elértünk, azt töretlen utakon, úgyszólván a semmiből teremtettük elő. Az első 17 év nehéz munkájából legjobb törekvésünket s munkálkodásunkat a közöny, ellenséges érzület megtörésére s a munkáskérdés szükség- és korszerű megoldására, a közhangulat teremtésére fordítottuk. A 17 év első felében a tulajdonképeni feladatok megoldására még rá sem térhettünk. Nehéz küzdelmeket vívtunk, sokszor azokkal, akiknek törvényszabta kötelességük lett volna a földmunkásszövetkezeteket hivatalból támogatni. Az 1923: XI. törvénycikk, a szövetkezetek állami, közhatósági támogatását rendelte el, de sajnos a törvény igen sok helyen csak írott betű maradt, mert annak végrehajtását elmulasztották. Amennyire dicsérendő az a jóakarat, amely a törvényt megalkotta, éppannyira elítélendő az a rideg közöny, mely a munkástörvény gyakorlati végrehajtását mellőzte.

Az első években a szövetkezet gazdasági működése munkaközvetítésben és kisebb összegű vállalati munkák felvállalásában merült ki. Az a nagy szegénység, ami munkásnépünk körében általános, lehetetlenné tette, hogy mint más szövetkezeti ágazatoknál, a munkások üzletrészejegyzéssel erősítsék szövetkezeti mozgalmukat. Ha az egyes munkáscsaládok szegénységét összetesszük, épúgy szegénység marad az továbbra is mint volt külön-külön. Külső segítségre volt hát szükség s ezt nyújtotta a kormány 1926-ban, amikor az 1923: XI. törvénycikknek eleget teendő, méltányolva a munkásszövetkezeti mozgalomhoz fűződő közgazdasági, szociális, kulturális és nemzetmentő nagy hivatását, a földmunkásszövetkezeteknek üzleti forgótókéat bocsájtott rendelkezésre. Ettől az időponttól kezdődik a földmunkásszövetkezeti mozgalom erőteljes térhódítása. A földmunkásszövetkezetek lépésről-lépésre mind nagyobb s nagyobb értékű s műszakilag mind szebb és szebb munkálatokat vállaltak s azokat közmegelegedésre végre is hajtották. Csonka országunk egyik közismerten legszebb útját, a lillafüredi utat a munkásszövetkezetek építették. A másik nagy kiterjedésű, Hajdú vármegyei 70 km. hosszú útépitésnél a földmunkásszövetkezeti mozgalom kétségtelenül bebizonyította közérdekű voltát, amennyiben a kőkartelt megtörte s nagymérvű árszabályozást idézett elő. A forgótóke rendelkezésre bocsátása óta már inkább azok az eredménynek beszélnek maguk helyett, amelyeket elértünk s amelyek buszén hirdetik a munkavállaló szövetkezetek szükségességét, közérdekű voltát s nagyrahitottségét.

Az 1930-as évvel bekövetkezett gazdasági válság érezte káros hatását a földmunkásszövetkezetek munkájában is. A földmunkásszövetkezetek munkavállalási lehetőségeit és üzletszerű működését a munkanélküliség egyik, következményeiben súlyosabb jelensége, a közmunkálatoknak inségmunkaként inségmunkabérek mellett, vállalkozási élet megkerülésével való végrehajtása méginkább megnehezítette, sőt a vidéki földmunkásszövetkezetek részére csaknem lehetlenné tette a közmunkák felvállalását, mert a kisebb közmunkákat csaknem kivétel nélkül inségmunkaképen, házi-kezelésben hajtották végre a munkáltató közhatóságok. Ma már a helyzet ezen a téren is lényegesen megjavult.

Minden nehézség és bármily súlyos viszonyok között is a földmunkásszövetkezetek vállalt kötelezettségeiknek mindenkor pontosan eleget tettek, az elvállalt munkálatokat mindig, még ráfizetés árán is idejében végrehajtották és a munkáltató közhatóságok teljes elismerését érdemelték ki műszakilag kifogástalan szakszerűséggel végrehajtott munkájukkal. Ma már az országban lépten-nyomon találunk közműveket, út-, vasút-, csatornaépítéseket, különböző vízépítéseket, városi csatornázásokat, amelyeket részben vagy egészen a munkavállaló szövetkezetek létesítettek. Ma már a munkavállaló szövetkezetek az ország legelső mélyépítőipari vállalkozói között foglalnak helyet. Végeredményben a munkavállaló szövetkezetek 17 év alatt közel 20 millió pengő értékű munkát végeztek.

Mindezekből láthatjuk a földmunkás vállalkozó szövetkezeti mozgalom nagy ivelésű fejlődését. Pedig az ismeretlenségből kellett előtörniök s behatolniok árszabályozó hivatásukkal a magánvállalkozók által mintegy kisajátított vállalkozói életbe. A munkavállaló szövetkezetek rátermettségüket kifogástalan munkájukkal, közérdekű, árszabályozó hivatásukkal beigazolták s ma már nemcsak a legjobb hírnévre, de egyszersmind gazdasági magalaposzottságra is szert tettek s ezeket ma már a gazdasági és vállalkozói élet sem nélkülözhetné.

Maga a munkásnép, legsúlyosabb, háború és válságutáni helyzetében is tőle telhetőleg kellően kivette részét a munkásszövetkezeti mozgalom gazdasági erejének gyarapításából. Bár a legsúlyosabb gazdasági és szociális viszonyok egynél több üzlet-rész jegyzését és befizetését nem tették lehetővé, ma is a fokozatos fejlődés itt is fennáll s a végeredmény többé-kevésbé kielégítő. A gazdasági munkálkodás mellett nem hiányozott, sőt sokszor még a rendelkezésre álló anyagi eszközök által szabott határokat is szükségszerűleg átlépte, a szövetkezet szociális munkálkodása. Nemcsak szociális, de propaganda célt is szolgáltak azok a „szociális kavicsok”, amelyeket mindenütt elszórva építettük a munkásszövetkezés útját. A szociális bajok, a szociális nyílt sebek mindenfelé és minduntalan gyógyírt kérnek s ezen a téren az evangéliumi krisztusi szeretettől áthatott szövetkezeti munkálkodásra igen bő alkalom kínálkozott. A szövetkezeti tagok érzelmi és lelki világának keresztény-nemzeti szellemben való nevelésére nagy gondot fordítottunk.

A földmunkásszövetkezeteknek az alkalmazott munkásokkal szemben legfontosabb szociális hivatása és feladata a tisztességes, de mindenesetre magasabb munkabér biztosítása, mint amit a munkás ugyanabban az időben a magánvállalkozóknál elérhet. Ennek a fontos feladatnak a betöltése eddig igen nagy akadályokba ütközött, már magának a munkának a megpályázásánál és elnyerésénél. A földmunkásszövetkezet részére ugyanis a munka elvállalásánál az első előfeltétel az, hogy a szociális biztosítékok birtokába kerüljön, azaz, hogy a foglalkoztatandó munkásoknak mindenképp tisztességes munkabért tudjon fizetni. Ez annál inkább szükséges, mert a szövetkezeti munkások a szövetkezettel szemben mindig fokozottabb munkabérigénnyel lépnek fel, mint más magánvállalattal szemben.

A közmunkáknak a liberális éra alatt kialakult, még ma is érvényben levő és az utóbbi évtizedek nagyarányú szociális fejlődését sokban figyelmen kívül hagyó, helytelen vállalatbaadási rendszere semmiképp sem kedvezett a földmunkásszövetkezeteknek. A kiadásra kerülő közmunkákat ugyanis igen sok esetben még az 1923: XI. törvénycikk határozott rendelkezésével ellentétben is, a munkáltató közhatóságok nem a munka elvégzésére leginkább hivatott földmunkásszövetkezeteknek, hanem magánvállalatoknak

adták ki és pedig lehetőleg minél olcsóbb vállalati ár mellett és rendszerint a legolcsóbb árajánlattévőnek. Pedig köztudomású, hogy a legolcsóbb árajánlatot tévő vállalkozó nem mindig legolcsóbb, mert sokszor később a pótkövetelésekkel eredeti árajánlatát esetleg erősen megdrágítja, – de egyszersmind nem a legelőnyösebb ajánlattévő is. A földmunkásszövetkezetek, amelyeknek a szociális szempontokat mindenképpen szemelőtt kell tartaniok, semmiképp sem versenyezhetnek a munkabér letörésében a magánvállalkozókkal. Ezért a földmunkásszövetkezetnek a munkavállalásoknál vagy fel kellett adni azt a szövetségi elvet, hogy a munkásoknak tisztességesebb munkabért fizessen, mint a magánvállalkozó, vagy ha nem adja fel azt az elvet, úgy munkát csak a legritkább esetben, vagy egyáltalában nem tud elnyerni.

Ma már igazolt tény, hogy a munkások szociális szempontjából és üzletileg legjobb vállalkozások nem a közhatóságoktól elnyert közmunkák, hanem a versenytárgyalás kikapcsolásával, megegyezés alapján magánosoktól elnyert vállalkozások. Ilyen szomorú tapasztalatok birtokában a földmunkásszövetkezetek márcsak azért is, hogy helyzetüket a közmunkák versenytárgyalásain megkönnyítsék, azaz munkabéripolitikájukat árajánlataikkal alátámaszthassák, de méginkább azért, hogy a kubikosok munkabérikizásmányolásának véget vessenek, már több mint egy évtizede követelték a kubikosok legkisebb munkabérének hivatalos megállapítását, illetőleg a kubikos munkabérikérdésnek az egész vonalon leendő rendezését. A földmunkásszövetkezeteknek ez a szociális szempontból mindenképp indokolt követelése éppen most valósul meg, ami reméljük, úgy a földmunkásszövetkezetek közmunkavállalásaira, mint a kubikosok kereseti viszonyaira kedvező hatással lesz.

A munkavállaló szövetkezetek szociális munkálkodásában jelentős szerepet játszott a munkabér megjavítását célzó munkabérpótlék, ami vállalkozói életünkben egyébként teljesen hiányzik. A munkásszövetkezet a munka elnyerésénél rendszeresített szabad versenyben, sajnos, ugyanazon feltételekkel kénytelen harcászni, mint a többi magánvállalkozó. Ennek legjobb bizonyítéka az, hogy az eddig megpályázott munkáknak csak 20-25%-át sikerült elnyernünk. A földmunkás vállalkozó szövetkezetek árajánlatukban a kézimunka elvégzésére előirányzott munkabérosszegeket teljes mértékben kifizetik a munkásoknak, sőt a munkabér feljavitására a vállalati tiszta haszonból a munkásoknak a megdolgozott munkanapok számának arányában még munkabérpótléket is nyújtanak a vállalat sikeres befejezése után. A Baranyavármegyei Munkások Vállalkozó Szövetkezte pl. az 1938. évben elért tiszta haszonból a szövetségi tagmunkásoknak fejeként átlag 100-120 P munkabérpótléket folyósított.

A különböző szociális célokra (iskolaköteles munkásgyermekcipővel, ruhával, tankönyvvel való ellátására, kiváló előmenetelű munkásgyermektanítatására, munkásgyermektömeges orvosi megvizsgáltatására, gyógyítatására, nyaraltatására, inségbe jutott beteg munkások támogatására stb.) és munkabér feljavitásra, munkabérpótlékre, a földmunkásszövetségi mozgalom eddig több mint 300.000 pengőt fordított. A szociális akciók során a szövetségi szervezetbe beszervezett munkásnép gazdasági, szociális, kulturális, erkölcsi, egészségügyi viszonyaiban hatékony segítségül jöttek a földmunkás vállalkozó szövetkezetek.

A földmunkás vállalkozó szövetkezetek helyesen felfogott feladatkörüknel és hivatásuknál fogva jelentékeny érdekképviseleti, érdekvédelmi munkát fejtettek ki nemcsak a szorosán vett kubikos munkások, hanem az azoktól szervesen el nem választható nagy tömegű mezőgazdasági munkásnép érdekében is. A munkásokkal való gyakori

érintkezés, a gyakorlati életből szerzett tapasztalatok alapján emlékiratokban, küldöttségekben és sajtó stb. útján évről-évre felhívták az intézkedésre hivatott alsó-, közép-, és felsőfokú hatóságok figyelmét a munkások súlyos gazdasági, szociális, kulturális, egészségügyi stb. helyzetére s egyszersmind rámutattak a bajok enyhítésének lehető eszközeire is. Gyakorlati javaslataikat évről-évre előterjesztették a munkánszféra körében dúló súlyos munkanélküliség enyhítésére. Sürgették a mezőgazdasági és kiskereskedelmi munkások igazságos munkabér- és munkaidő kérdésének mielőbbi rendezését, az egészséges munkahelyek tömeges építését, a munkások újabb, esetleg földművelésügyi szervezetek útján leendő földhöz juttatását, az OFB-földek és FAKSz-házak terheinek csökkentését, a munkásérdekvékoviseletek kiépítését, a munkaközvetítés kérdésének rendezését, a munkásügyi szociális közigazgatás kiépítését, a mezőgazdasági munkások szociális biztosításának az egész vonalon való megvalósítását, az újabb szociális korszellem követelményeinek megfelelő egységes szociális törvényhozást, keresztény nemzeti irányú munkás-sajtó létesítését stb.

A súlyos helyzetben lévő földmunkásság fokozottabb gazdasági és szociális érdekeinek szervezetközi úton leendő megvédésére és kielégítésére feltétlenül szükséges a földmunkás vállalkozó szervezetközi hálózat országos kiépítése és önállóítása. Az országban ugyanis még rengeteg kiskereskedelmi munka vár végrehajtásra. Ki kell építenünk még mintegy 30.000 km hosszú úthálózatot, – az ország öntöző- és hajózási csatorna hálózatát, – másfélmillió kat. hold szikes, homokos, vizes földet kell megjavítani, mezőgazdasági művelésre alkalmassá tenni, – száz- és százezer munkásházat kell építenünk, a községek ezreit járdával, a városok százait csatornahálózattal kell ellátni stb. Ezeket a munkákat úgy kell végrehajtani, hogy azokban a munkanélküli és ma nincstelen munkások jövőbeni boldogulásuk alapját megteremthessék. Ezt a kis-egzisztencia teremtési munkát pedig csakis úgy érhetjük el, ha az ezeket a munkákat végző munkásokat jelen és jövőbeli gazdasági, szociális érdekeik hathatós megvédése végett földmunkás vállalkozó szervezetekbe tömörítjük, amelyek a felsorolt munkáknak már a végrehajtása közben gondoskodnak a foglalkoztatott munkások jövőbeli gazdasági alapjainak megteremtéséről.

Igen fontos a földmunkás vállalkozó szervezetközi hálózat országos kiépítése azért is, hogy a mélyépítő ipari piacon ma még túltengő, nem keresztény magánvállalkozókat – akik pl. az 1937. évben a végzett közmunkáknak $\frac{2}{3}$ -át nyerték el – pótolhassuk s emiatt visszaesés ne következzen be a mélyépítő ipari munkák szükségszerűen gyors végrehajtásában. Csakis a földmunkás vállalkozó szervezeteken keresztül tudjuk a keresztény magyar társadalom érdekeinek védelmére a gazdasági és társadalmi élet egyensúlyának biztosítására megalkotott zsidótörvény jótékony hatásait a széles földmunkánszféra részére is biztosítani.